

649 F

1967 MÁJUS

KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ

LENGYEL-MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI KAPCSOLATOK

A lengyel-magyar kapcsolatok sok évszázada szövik át a két nép történetét és a mindig háborítatlan lengyel-magyar barátság s kulturális érintkezésekben is korán megnyilatkozott. Lengyelország nevéhez fűződik a magyar nyomtatott könyv hősi korszaka. Krakkóban jelentek meg az első, magyar szöveget is tartalmazó nyomtatott könyvek /Hegendorphinus: Rudimenta Grammatices Donati Cum Nonnullis Praeceptiunculis - Heyden Sebald: Puerilium Colloquiorum Formulae/ s e két könyv megjelenési éve /1527/, valamint nyomtatójuk, Viator Jeromos neve a magyar könyvtörténet fontos adalékai. Ugyancsak Krakkóhoz fűződik az első magyar nyelvű nyomtatott könyv, Komjáthy Benedek: Az Zenth Páál levelei magyar nyelven c. munkájának megjelenése is /1533./. Apádi Benedek, az első magyar földön működött magyar nyomdássá 1534-ben ugyancsak Krakkóban diákoskodott. A hatszáz éves Krakkói Egyetem - főleg a XVI. században - sok magyar diáknak adott európai színvonalu, igen magas műveltséget.

A művészeti kapcsolatok a két nép között ugyancsak századokra nyulnak vissza. A közös történelmi, nem egyszer pedig dinasztikus kapcsolatok következtében igen élénk volt a műkinccsere s a magyar muzeumok nem egy lengyel eredetű, a lengyel muzeumok pedig nem egy magyar eredetű műtárgyat őriznek. A magyar művészettörténeti irodalom és a nagyközönség érdeklődésének a lengyel művészet felé azonban csak a XIX. század közepe felé fordult. A sort Thaly Kálmán nyitotta meg a Századokban /lengyel képiro Magyarország a kuruc világban/ 1869-ben; 1887-ben pedig a "Styavnik-i Várkastély" c. tanulmányát tette közzé. Több, lengyel művészettel foglalkozó cikk jelent meg az enoklepedikus jellegű Vasárnapi Ujságban is, főleg Nyári Sándor tollából, aki Matejko művészetéről két cikkben is megemlékezett. Az első világháború végéig a publikációk sora lassan bár, de egyre szaporodott s a kisebb-nagyobb könyvek és folyóiratcikkek Magyarországnak a renaissance-ban játszott szerepével /Divéky Adorján, 1910./, Lengyelország magyar művészeti emlékeivel /Mihalik József 1911./ a censtochowai pálos kolostor magyar műemlékeivel /Nyári Sándor 1901./, E. Liliennel /Gyöngyössy Nándor 1912./, a Styka-Kossak féle Kosciuskó-körképpel stb. foglalkoztak.

Lengyelország önálló állami életének helyreállítását után /1918/ a művészeti kapcsolatok ha rendszeresekké nem is, de gyakoriakká váltak. A hivatalos kiállítások sorát a lengyel grafikusok bemutatkozása nyitotta meg a Nemzeti Szalonban /1926./ Ugyancsak a Nemzeti Szalon adott helyet 1928-ban a reprezentatív lengyel képzőművészeti kiállításnak is. Mindkét kiállítást úgy a napilapok, mint a jelentősebb folyóiratok lelkesen fogadták. A lengyel és magyar képzőművésznők közösen léptek nyilvánosság elé 1936-ban a Nemzetközi Klubban. Az 1938-ban megrendezett lengyel képzőművészeti kiállítás reprezentatív felépítésével, válogatott anyagával hatalmas sajtó- és közönségeikert aratott. Ugyanebben

Krzyszyna Wroblewska és
Zbigniew Dolatowski fanetszete

2

az évben a vezető magyar képzőművészeti folyóiratban, a Magyar Művészetben Genthon István a lengyel grafikának, Gerevich Tibor a lengyel szobrászatnak, Oltványi-Artinger Imre pedig a lengyel festészetnek szentelt nagyobb tanulmányt.

A fasisztus járma alóli felszabadulás és a két nép közös politikai útja a kulturális élet minden vonalán, így a művészetek területén is állandó, ugyaszólván mindennapos kapcsolatokat teremtetett. A kollektív és egyéni kiállítások száma mindkét részből nagy; felsorolásuk oldalakat tenne ki. Mindkét népnek alkalma van kölcsönösen megismerni egy-egy művészetét, a plakáton, karikaturán iparművészetben keresztül a könyvművészetig, a szobrászatig és a festészetig. Igen sokat tesz a lengyel művészet magyarországi népszerűsítése terén a budapesti Lengyel Kultúra, a maga minig színvonalas kamarakiállításával.

A lengyel-magyar exlibris kapcsolatok felvázolása előtti feltevésként el kell mondanunk, hogy az exlibris mindkét népnél már a XVI. században jelentkezett. Máthory István, vagy Máthory Anorás szuper exlibriseivel ellátott könyvei mindkét nép közös kulturális kincsét képezik. A XVI.-XVII. század alatt itt is, ott is sok művészeti értékű és kulturális történelmi becsű exlibris keletkezett, amelyek ma is őrzik régivolt könyvtárakat, megszünt, vagy ma is élő könyvtárak emlékeit. A XVIII. század végén - amikor az exlibrisgyűjtés európa-szerte divatba jött - a lengyel gyűjtők ugyanúgy, mint a magyarok, az osztrákok, vagy a német egyesület keretében belül működtek. Míg a magyar gyűjtők a Szent György Céh /1909/ kebelében önálló egyesülethez jutottak, addig ezt a lengyel gyűjtők csak a huszas években érték el. Az 1903-ban megrendezett első magyarországi exlibris kiállításán a lengyel exlibrist csak E. Hilien három lapja és pár régi, főúri exlibris képviselte, a Szent György Céh 1913-ban megrendezett exlibris kiállításán ugyancsak kevés volt a lengyel anyag a ezek közül Rudolf Mekicki lapjai érdemelnek említést. A két világháború közötti legjelentősebb magyar exlibris kiállításán /szeged 1934./ szintén csak egy lengyel művész Stefan Mrozewiki képviselte a lengyel exlibrisművészetet. Mára és az Ajtósi Dózer Céh, a két magyar gyűjtőegyesület tagjai csereviszonyban állottak ugyan a lengyel gyűjtőkkel, de ez sem mennyiségileg, sem minőségileg nem volt jelentős.

A második világháború után az ezer sebből vérző Lengyelország szinte megoldhatatlan feladatok előtt állott, a lengyel exlibris élet mégis hamar talpraállt s 1946-ban Krakóban már megnyílt az első, háború utáni lengyel exlibris kiállítás. Ettől kezdve egymást érik a kiállítások /köztük sok a tematikus: szőlős-boros, postai motívum, katonai stb./, gyakran jelennek meg exlibris mappák és kiadványok, a legtöbbször bibliofil kivitelben. S ott, ahol annyi ember és annyi könyv pusztult el - megnőtt az exlibris gyűjtők száma is! A legjobb lengyel grafikusok sem ártallották tehetségüket a "kis műfaj" szolgálatába állítani, s éppen ennek köszönheti a lengyel exlibris világhírét. Lengyelország volt az, amely 1963-ban - első ízben az egész világon - Malborkban megrendezte az I. Exlibris Biennálét s a meghívott művészek lapjai teljes keresztmetszetet adtak napjaink európai exlibris művészetéről. Nem véletlen, hogy a X. Nemzetközi Exlibris Kongresszus 1964-ben Lengyelország rendezhette meg Krakóban. A II. Malborki Exlibris Biennále pedig 1965-ben ismét Lengyelországra irányította a világ exlibris gyűjtőinek a figyelmét.

Egy kicsit a lengyel példa állott a magyar gyűjtők előtt, amikor a kezdeti magányos kísérletek után 1959-ben megalakították az új magyar exlibris egyesületét, a Kisgrafika Barátok Körét. A lengyel és magyar gyűjtők, valamint művészek között csakhamar élelénk kapcsolatok alakultak ki s ebben nagy szerepet játszott Lipóczy Norbert, a magyar származású kiváló lengyel exlibris gyűjtő. A Tarnóuban megrendezett szőlős-boros exlibris kiállításon /1963/ sok magyar lap szerepelt, mint ahogyan jelentős magyar exlibrisek szerepeltek a wroclavi postai motívum exlibris kiállításán is. A Krakói X. Nemzetközi Exlibris Kongresszuson huszonhat magyar gyűjtő és grafikus művész vett részt és alkalmuk volt a

Ebigniew Langner és
Wojciech Barzylski fametszete

jelentősebb lengyel gyűjtőkkel és exlibris művészekkel személyesen is megismerkedni. A kongresszus magyar kiállítási anyaga elismerést keltett és nagy sikere volt a magyarok kongresszusi napjainak is /Magyar Kisgrafika, Bp. 1964/. A II. Malborki Exlibris Biennáléra már három magyar művész is meghívást kapott /Fery Antal Gál Ferenc, Nagy Arisztid/. Ugyancsak 1965-ben került megrendezésre a Tarnóvi Városi Múzeumban az első lengyelországi magyar exlibris kiállítás is, a lengyel-Magyar Társaság védnöksége alatt, Lipóczy Norbert és József Szuszkiewicz lelkes munkájából. A kiállítás kielégítő képet adott századunk magyar exlibris művészetéről. A Kisgrafika Barátok Köre folyóirata, a Kisgrafika Értesítő állandóan figyelemmel kíséri a lengyel exlibris életet. Cikkek jelentek meg a lengyel exlibris történetéről /Semsey Andor/, a lengyel exlibris élet legutóbbi husz esztendejéről /Galambos Ferenc/, a X. Krakkói Nemzetközi Exlibris Kongresszusról /Galambos Ferenc/, Norbert Lippóczyról /Galambos Ferenc/, József Szuszkiewiczről /Semsey Andor/ s mindkét tarnóvi exlibris kiállításról /Galambos Ferenc/. A folyóirat rendszeresen ismerteti a lengyel exlibris irodalmat és e sorok írója a magyar könyvszemlében is több lengyel exlibris-kiadványt ismertetett. Egyre gyakrabban készítenek magyar művészek /Kavaczkó Zoltán, Fery Antal, Drahos István stb./ lengyel gyűjtők részére /n. Egieradorff, N. Lippóczy, S. Wojciechowski/ lengyel művészek pedig /Z. Dalatowszki, Z. Acedanski, M. Grabowski, J. Szuszkiewicz stb./ magyar gyűjtők részére /Galambos Ferenc, Semsey Andor stb./ exlibriseket. Lengyel és magyar gyűjtők és művészek egyre gyakrabban keresik fel egymást s a kapcsolatok mindjobban barátságokká mélyülnek.

A budapesti Lengyel Kulturában az Országos Széchényi Könyvtár és a Malborki Múzeum által közösen megrendezett lengyel exlibris kiállítás nagyszerű áttekintést adott napjaink lengyel exlibris művészetéről. A kiállítás és igen szép kiviteltű katalógusa /amelyhez Bordás Ferenc készített kétszinnyomatu fametszeti emléklapot/, méltán aratott nagy sikert, nemcsak a magyar exlibris gyűjtők között, hanem a művészek barátainak legszélesebb táborában is. A lengyel exlibris budapesti seregazemléjét elismerő sajtóvisszhangok követék és művészeti folyóirataink is megemlékeztek róla. A kiállítás megrendezése egybeesett Lengyelország miléniumi ünnepségével. Létrejött nemcsak a lengyel-magyar barátság újabb megnyilvánulása, de fontos határkő a lengyel-magyar exlibris kapcsolatok történetében is. Reméljük, hogy e nagyszerű megmozdulást újabb fellendülés fogja követni. A legközelebbi jövőben érdemes volna megrendezni a lengyel és magyar gyűjtők közös találkozását is.

Galambos Ferenc

St. Dreier Flin fametszete

Picasso TRIUMFÁTOR

Párizs Picasso előtt hódol...

A GRAND PALAIS 1895. és 1966. között keletkezett háromszáz vásznan keresztül a festő Picasso fejlődését bámulja meg a világ, a PETIT PALAIS Picasso rajzait, szobrait és kerámiáit kínálja, a BIBLIOTHEQUE NATIONALE pedig Picasso metszeteit mutatja be. És Picasso műalkotásait mutatja be a Galerie Edouard Loeb, a Galerie Claude Bernard, a Galerie Maguy, a Galerie Boler, a Galerie Jeanne Bucher/betonplasztikák/, a Galerie d'Elysée /kerámiák és pasztellek/ ünnepi díszbe öltözött terméi is. Könyvtárra rug a Picasso életével és művészetével foglalkozó cikkek száma, megjelent az 1900-1906. között alkotott képeinek oeuvre-jegyzéke /Pierre Daix és Georges Houdouille szigorúan igényes és tudományos jellegű munkája/ és már nyomják azt a nagyszerű könyvet is, amely Picassot mint plakátgrafikust mutatja be.

A nyolcvanöt éves művész közszemlére tett alkotásai mindenkit - szakértőt és laikusot egyaránt - bámulatba ejtenek, s a kiállítások gazdag sora, a bemutatott alkotások számai még a szakértőknek is tud meglepetéssel szolgálni. Picasso élete maga is izgalmas regény és tudatos műalkotás és úgy összefonódik művészetével, hogy egyik a másik nélkül meg nem érthető. A folytonos fejlődés és megújulás, amelyet Picasso élete és művésze nyújt nem csak Picasso, hanem egy kicsit az egész emberiség kiadala. Mert ez a spanyol-francia

művész nem csak szűkebb hazájáé ma már, hanem az egész emberiségé. Így nem csak érthető de mélysegen igaz is, amit monstre-kiállításai alkalmából, tanítványai és csodálói, alkotásain gazdagodott szellemi rokontestvérei irnak. Igazam van Pierre Cabanne-nak: "Picasso több, mint hatvan éve maga a festészet." "Je peins mon temps" - mondja Picasso s ez nem csak kék és rózsaszín korszakának alkotására, de a kubista Picasso-ra s a Guernica alkotójára is érvényes. Igazat irt Henri Lefevre is: "Son oeuvre c'est le musée universel". Hinnen nincs huszadik századi művész, aki ne kapott volna - így, vagy úgy - inspirációt tőle.

Az elragadtatott szavak mögött ott állanak a művek, tanulságul. A GRAND PALAIS-t Reynold Aroud úgy alakította át, hogy Picasso festészetének fejlődése könnyen lemérhető legyen. A "Sapkás férfi"-t, a "Mezitlábú kislány"-t 14 éves korában festette, amikor a barcelonai képzőművészeti iskolára jelentkezett. A "Moulin de la Galette" Párizsnak és Toulouse Lautrec-nak hódol. Ebben az időben Picasso állandóan uton van Párizs és Barcelona között képein hol spanyol, hol francia benyomások és reminiscenciák jelentkeznek. A "Bikaviadal" mellett a "Kutyás nő" példázza ezt a legjobban. És jönnek tovább a változó stílus korszakok s a nagy alkotások: a "Nő kékben", az "Evocation", az "Unarcép", a "Barcelonai háztetők" - és a sor szinte végelen. Nem csak Picasso utja

Bandillerók tánc /1954. litográfia/

de az emberiség útja is lemérhető a képeken, a csendes évek nyugalma éppúgy, mint a háborútól való iszonyat, vagy a minden emberrel egytestvér kommunista Picasso magabiztos nyugalma. Aki végignézi a kiállítást azt foglyul ejti „bőség zavara” s az élmények elrendeződéséhez hetek kellenek. S aki teheti kezdi előlről s újra megnézi a kiállítást, mert Picassoval nem lehet betelni.

Nem kisebb élmény a Petit Palais Picasso-anyaga sem. Az itt kiállított rajzok, plasztikák és kerámiák - Adeline Cacan szakértő elrendezésében - Nagyszerűen egészítik ki azt a Picasso-képet, amit a Grand Palais kiállítása nyújt. A bejáratnál Cocteau "Parade"-jához készült függönye látható /1947./; sokan emlékeznek még rá, hogy ez a balett milyen

vihart kavart. A rajzokon, paszteleken, akvarelleken is lemérhető Picasso fejlődése, stíluskorszakának időbeli megosztódása: a kék korszak témái után a kubista Picasso jelentkezik, majd a klasszicizmus utáni vágyódást sejtető alkotások jönnek. Picassonak a rajzgyermekkorától fogva mindennapi foglalkozás, pihenés és alkotás egyszerre s így a kiállítás a végtelenül gazdag anyagból csak izelítőt ad, de a fejlődés bemutatásában, a jellemző alkotásokon keresztül teljességre törekszik. Már a gyermekrajzok is többet jelentenek az oroszlánköröm-mutogatásnál; az 1902. évi "Toilette" c. akvarellje már tisztázza érzékenységű, érett műalkotás. Az 1907-1908-as évek belső forradalma a rajzokon is jól lemérhető. Itt már megéri a néger művészet szele /Ülő férfi/ stb./ s a "Mestelen hátu nő" geometrikus szimmetriája már a kubista Picassot mutatja be. Alig később a realista művész jelentkezik /Női fej 1909./ Sok csendélet is szerepel ebből a korszakból: remekei egy majdnem halott műfajnak. A pasztellekben Picasso színtes-neoklasszikus, majd jön az absztrakt figurák, a felnagyított végtagok korszaka/Gyermek hirtalvon stb./. A "Szürrealista kompozíció"/1933/ismét új korszakot nyit meg s a harmincas évek alkotásai pedig azt mutatják, hogy érdeklődését az intim témák kötik le. Majd jönnek a háborút megelőző szorongásos évek alkotásai, tele rémülettel és gyűlölettel, hogy a háboru utáni grafikák újra szint váltanak s a neoklasszicizmust éppúgy kínálják, mint a manierizmus újraformált változatait.

A szobrász Picasso nem rendszeres alkotó, plasztikai egyes korszakokhoz kapcsolódik. Az "Ülő nő" naturalista

szépségeit éppen úgy megcsodáljuk, mint a "Vak énekes", vagy a "Törött orru picador" felehetetlen alakját. Fernand Olivier és Alice Derain portréja Picasso sajátos emberábrázolásának iskolapéldái. Max Jacob portréjában már lemond az érzékletes megszokott módjáról s az arcnak csak a vázát adja, mégis hiteles és igaz. 1913 és 1916 között Picasso "konstrukciókat" alkot, amelyeket csak a három dimenzió tesz plasztikai alkotássá. Ezután a szobrász Picasso sokáig pihen s csak 1930-ban jelentkezik újra. 1940 és 1944 között ismét gazdag a szobrászati termés s a plasztikai alkotások sorát az 1960-62 között alkotott szobrok zárják le. /Futbalista, Pierot stb./

A kerámiához Picasso 1947-ben Vallaurisban, Ramié műhelyében kapott kedvet. 1947-48-ban több, mint kétezer kerámiát alkotott és szerialitása új tartalmat adott ennek az ősi művészetnek. Mágikus erővel formálta át a szokványos alakzatokat. Vázái, figurái sokatlan formában és színben egyaránt, de Vallauris legjáva alkotásai közé tartoznak. Kerámiában a szép színnek és a gyengéd forma nemcsak Picasso komplex művészetének kiteljesedését, de az élet teljességét is hirdetik.

És aki a Grand Palais, valamint a Petit Palais Picassó kincsei után még mindig nem telt be Picassoval, az elzarándokol a Bibliotheque Nationale mintaszertü metazetkiállításához, majd megnézi a kisebb galériák Picassó-anyagát, amelyek mind teljesebbé teszik azt a Picassó-képet, amely teljes nem lesz még nagyon sokáig.

Mert a nyeloványt éves művész ma is friss, ma is alkot s győzelmesen is feljebb és előre néz.

Galambos Ferenc

A KBK PÉCSI CSOPORT- JÁNAK MŰKÖDÉSE

A Kisgrafika Barátok Köre alapjainak lerakása Pécssett csaknem öt esztendőre tekinthet vissza. Az 1960. évi pécsi, majd az 1961. évi lipocsei kongresszus - ez utóbbin már én is részt vettem - elhatározta, hogy Pécssett is megszervezem a Kisgrafika Barátok Körét, a KBK-t. Nem volt könnyű dolog megoldani ezt a feladatot, s csaknem egy évig tartott a szervezési munka, melynek során fel kellett kutatni nemcsak az idősebb, hanem főleg a fiatalabb grafikusokat, akik a város művészeti életében eddig még nem játszottak szerepet. Munkámban nagy segítséget nyújtottak Martyn Ferenc festőművész, dr. Hetey Ottó postafelügyelő, id. Bolvári Alajos festőművész, dr. Szász János grafikus és még több lelkes barátja a kisgrafikának. A szervezésbe bevont grafika-barátokat személyesen kerestem fel, és mindenütt lelkes fogadtatásban részesültem. Már örömmel számoltam rá, hogy ebben a munkában nem vagyok egyedül...

Mikor a belépni szándékozók létszáma elérte a 20 főt, elkezett nekünk látni az időt arra, hogy ténylegesen is megalakuljunk. 1962. november 19-én a TIT /Barátok klub/ pécsi /Janus Pannonius u 13./ helyiségében alakuló gyűlést tartottunk, melyen lerögzítettük, hogy a budapesti KBK pécsi csoportjaként kívánunk működni.

Megválasztottuk a vezetőséget: művészeti elnökök lettek Martyn Ferenc festőművész és Debiczky István grafikusművész. Adminisztratív elnök lettem én, alelnök pedig dr. Hetey Ottó. Alapító tagok a következők voltak: id. Bolvári Alajos festőművész, Bata Ibolya, Bezzegh Zoltán grafikusművész, Bárdi Ilona, dr. Bárdi Zsuzsanna, Bárdi László, Hartung János grafikusművész, Horváth Antal, Korda Béla festőművész, Kopár Lajos festőművész, Kós Lajos grafikusművész, Robitschko Anna festőművész, Soltra Elemér festőművész, Sánta Albert grafikusművész, Szomolányi András, dr. Vereczkei Lajos.

Az alakuló ülésen elhatároztuk, hogy minden rendelkezésünk -re álló eszközzel népszerűsíteni fogjuk a kisgrafikát, ennek céljából kiállításokat rendezünk válogatott magyar és külföldi lapokból egyelőre Pécsset, később Baranya megye nagyobb helységeiben is. Havonta legalább egyszer összejövetelt tartunk /lehetőleg a hó első szerdáján/, későbbiek során három művész-tagársunk is készített izléses meghívókat a csoport számára fa- és linómetszet technikával. Ezek a művészek az alábbiak voltak: Hoós Elvira, Korda Béla és Kertes /Kolmann/ Jenő.

Összejövetelinket a továbbiakban iparkodtunk minél színvonalasabbakká tenni művészeti tárgy előadások megtartásával. Jómagam két előadást tartottam, egyrészt a kisgrafikai technikákról, másrészt az ex libris gyűjtés módszereiről. Dr. Hetey Ottó szintén két előadásban ismertette Gadányi Jenőné "Igy történt" című könyvét, továbbá Rudolf Broby-Johansen "Ember és művészet" című művét. Egy másik alkalommal Hoós Elvira "Németalföldi festőművészet és kisgrafika" címmel tartott értékes, vetítettképekkel kísért előadást nagy érdeklődés mellett. Kovács József tagársunk pedig a miniatűr-könyvek történetét ismertette nagy hozzáértéssel. Általában az összejöveteleink egyik programpontjaként elhatároztuk, hogy a következő összejövetelen ki, miről fog előadást tartani.

Első exlibris kiállításunk megtartására 1965. március hó 7-én 11 órakor került sor a Janus Pannonius Múzeum kiállítási helyiségében. A szép számu mértő közönség előtt Romváry Ferenc művészettörténész tartott magas színvonalu megnyitó beszédet. A felfektetett vendégkönyv tanúsága szerint a kb. 600 látogató között sok volt a külföldi turista is /Kina, Szovjetunió, NDK, s a szomszédos államok/.

E helyen is köszönettel kell megemlékeznünk a városi és a megyei tanácsok vb-nak bőkezű anyagi támogatásáról, amennyiben 500-500 Ft támogatást nyújtottak a készkiadások fedezésére.

A kiállítás sikerére jellemző, hogy a kaposvári Megyei Könyvtár igazgatója, dr. Kellner Béla felkért bennünket, hogy egy kaposvárott rendezendő kiállítás céljaira a kiállításunk teljes anyagát engedjük át. Mi a kérésnek eleget tettünk, s a kaposvári Togliatti könyvtár pazar termében megrendezett kiállítást 1965. április 25-én dr. Hetey Ottó tagársunk nyitotta meg szép számu és mértő közönség előtt.

Ezeken a tárlatokon kb. 600 bel- és külföldi exlibrisünk szerepelt, gondosan összeválogatva, hogy a különböző technikákról a látogatók fogalmat alkothassanak maguknak. A tárlat színvonalát a melte az is, hogy a pécsi neves művészek /Martyn Ferenc, Bisse

ános, Simon Béla és Lantos Ferenc/ eredeti, erre az alkalomra készült exlibrisai is szerepeltek. A kiállításon nagy sikert arattak - többek között- Kodály Zoltán, Kadosa Pál, Madnóti Miklós, Rutay Gyula részére készült exlibrisek. Sajnos, az idő rövidsége miatt a kiállítás anyagáról katalógust készíteni már nem tudunk. A kiállított anyag egyébként nemzetek szerint volt csoportosítva, s az egyes tárlók az illető ország nemzeti zászlóival voltak megjelölve. Az uerópai országokon kívül szép számmal voltak képviselve a távolabbi világrészek is /pl. USA, Japán, Kuba, stb./.

A kaposvári kiállítás olyannyira reprezentatív jellegű volt, hogy a Magyar Távirati Iroda kiküldött fotóriportere is számos fénykép felvételt készített róla.

A KHK pécsi csoportja művész- és műbarát tagjainak fentiekben vázolt lelkes és sikeres munkájára egyre többen figyeltek fel, ami azt eredményezte, hogy a tagtársak létszáma lassacskán 34 főre emelkedett. A társadalom minden rétegéből csatlakoztak a csoporthoz a szépség rajongói, annak bizonyosságául, hogy az exlibris ami még nem is olyan régen egy kisszerű arisztokratikus réteg exkluzív passziója volt, - időközben demokratizálódott, s mindinkább széles néptömegek nemese kedvtelése lesz.

A beszámoló utolsó mozzanataként feltétlenül meg kell emlékeznünk az 1964. évben Krakkóban megtartott exlibris világkongresszusról, melyen a KHK pécsi csoportját ketten képviseltük: dr. Stey Ottó tagtársunk és jómagam. A kiállítás gyönyörű anyagáról, főleg a magyarokkal szemben megnyilvánuló bábajos lengyel vendég szeretetről, s a kb. egyhetes utazás érdekesebb mozzanatairól dr. Stey Ottó tagtársunk színes beszámolót tartott a legközelebbi csoport összejövetelen, ami igen nagy tetazést váltott ki a hallgatóság körében.

Befejezésül szólni szeretnék a jövőre vonatkozó néhány tervünkről is. Pécsen és Baranyában több száz bibliofil könyvgyűjtő van, akik szeretnék a kedvenc könyveiket, saját kis könyvtárukat még vonzóbbá, szebbé tenni azszal, hogy a könyveket egy művészi kivitelű exlibris-el ékesítsék, de azszal már nincsenek tisztában hogy ehhez az ékesítéshez hogyan juthatnának hozzá. Ezek részére szívesen adunk tájékoztatást, utbaigazítást, s szívesen vállalkozunk a közvetítést a könyvbarátok és a kivitelező művészek között hogy a megrendelő könyvbarát a saját egyéniségét tükrözze, s az exlibrisnek leginkább megfelelő technikával készített exlibrishez hason. Ennek érdekében a művész tagtársaink által készített exlibrisekből néhány mintadarabot helyeznénk el a könyvesboltokban, azszal a kéressel, hogy hívják fel erre a kollekcóra a lelkes könyvbarátok figyelmét. Reméljük, hogy ezek a leendő exlibris-tudósok idővel exlibris gyűjtökké válnak, s ez idővel csoportunk növekedéséhez, erősödéséhez fog vezetni. SZENTRSI FLÓRIÁN

LUBNAPJAINKAT minden hónap első szerdáján tartjuk a
ÉSZEK MŰVÉSZKLUBBAN (BP. VII. Kertész-utca 36.)
után 6 órától. CSERE! ISMERKEDÉS! ELŐADÁSOK!

A Pannóniai Múzeum/Pécs/
1965. évi évkönyvében jelentős
tanulmány látott napvilágot
Komváry Ferenc tollából "Exlibris
története Pécsen"
címmel. A huszonöt illusztrá-
cióval tarkított írás a pécsi
exlibris művészek tevékenységére
éppen úgy kiterjed, mint
az egyesületi életre, a gyűjtés-
re és a gyűjtőkre. A ta-
nulmányból különlenyomat is
készült. A kis írás ismerte-
tésére később visszatérünk.

+

Az Országos Széchényi Könyvtár
1967. évi folyamán - nyolcadik
kiállításaként - meg kívánja
rendezni az "ötven év a szovjet
exlibris életéből 1917-
1967." c. kiállítását, amely
az első ennyire kiállítás lesz
a szovjet határokon kívül. Az
anyag előkészítésében a magyar
rendezés elsősorban Sz. G.
Ivenszkijnek, a vologdai kép-
tár igazgatójának a az exlibris
nagy barátjának a támogatá-
sára számít. A kiállításhoz
katalógus is készül.

Megindult a vita a Nemzeti Ga-
léria jelenlegi épületének jö-
vőbeni felhasználásáról. Ja-
vaslat hangzott el olyan irány-
ban, hogy az épület a jövőben
is a képzőművészet ügyét s a
mai magyar grafika bemutatását
szolgálja, amelyre a Nemzeti
Galéria új székházában sem
lesz mód. A javaslatához, amely
grafikánk jövője szempontjából
sem közömbös, a magyar grafika
kedvelői és grafikagyűjtői ne-
vében egyesületünk is csatlakozik.

Stettner Béla újévi üdvözlőlap-
ját a Szocialista Művészetért
1967. évi 1. száma címlapján,
reprodukciónban közli.

A Kulturális Kapcsolatok Inté-
zete és körünk közös kiadványa
ként ez év küszöbén jelenik
meg a "Mai Magyar Grafika 1967"
című nagyalakú, 20 rézkarcot
tartalmazó mappa, melyet a KKI
külsőviselőleteinknek kiállítá-
si és propagandás célból küld
el. A 150 db mappából 50 db
egészvászonkötésben készül és
a hazánkat felkereső külföldi
művészek kapják ajándékba.

+

1966. decemberében nyílt meg a
három hétig állt az érdeklődők
rendelkezésére az Országos Szé-
chényi Könyvtárban a könyvtár
hetedik exlibris kiállítása,
amely Diskay Lenke teljes ex-
libris- és kiegészítői munká-
ságát mutatta be. A kiállítás
tizenkét oldalas katalógusa a
grafikusművész önvallomását,
művészetének rövid elemzését,
oeuvre-jegyzékét, le reproduk-
ciót és egy külön mellékletet
/Gianni Mantoro részére készí-
tett kétszínnyomatu linomet-
szet/ tartalmaz.

Az Országos Széchényi Könyvtár
aprónyomtatványtára újabban
megkezdte a grafikai plakátok
ismeretének közzétételét. Mi-
lyen jó volna, ha ezt a munkát
az exlibrisre is kiterjesztenék:
gyűjtőknek és kutatóknak
egyaránt igen hasznos eszközt
adnának a kezébe.

A Képzőművész Szövetség Dél-dunántúli Csoportja az évben 3 megrendezte Jungszláviában, Eszéken csoportkiállítását. Az anyag kizárólag grafikából állt és szakmai vélemény szerint átlagon felüli.

+

Stúdió 67. A Fialat Képzőművészek Stúdiója az évi kollektív kiállítását májusban rendezték meg az Ernst Múzeumban. Az egyébként jó grafikai anyagból Pásztor Gábor lapjait díjazták.

+

Az idei Derkovits Ösztöndíjat - többek között - három fiatal és tehetséges grafikusművész: Bálványos Huba, Pető János és Vagyócsky Károly kapta meg.

+

A Magyar Helikon reprezentatív kiadványt készít elő, amely a mai magyar sokszorosított grafika és könyvillusztráció gazdaságát, színvonalát kívánja bemutatni. Reméljük, az a régen várt könyv méltóképpen tükrözi a magyar grafika nemzetközi hírét és azt növelni fogja.

+

Gácsi Mihály Szolnokon élő grafikusunk májusban rendezte a Damjanich János kultúrteremben grafikai kiállítását.

+

Kass János grafikusművész, a Kulturális Kapcsolatok Intézete Dorottya utcai kiállítóhelyiségében január végén rendezte meg Madách illusztrációiból álló grafikai bemutatóját.

+

Szűcs János festőművész április 28.-án nyílt kiállításán a Pényes Adolf tereben, szép számmal szerepeltette kisgrafikáit, melyek szakmai körökben is általános tetsséget arattak.

Nagy örömünkre sok kitűnő grafikusművész nyerte el az ideén, a Munkácsy-díjat. Első fokozatot Csohány Kálmán, második fokozatot Gross Arnold és Kass János, harmadik fokozatot Hegedűs István, Réber László és Várnai György grafikusművészek kaptak. Mindnyájuknak gratulálunk és további sikeres alkotómunkát kívánunk!

+

Az idei könyvhét alkalmából, Körünk a Fészek Klub nagytermében magyar művészek lapjaiból Ex libris kiállítást rendezett, melyet Varga Mátyás elnökünk nyitott meg, május 23.-án. A kiállítást részben Réthy István titkárunk gyűjteményéből állítottuk össze.

+

A IX. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállításon, melyet az év januárjában rendeztek, Miskolc város nagydíját Peledy Gyula, Borsod-megye díját Kiss Nagy András szobrász kapta meg, míg a többi díjon Kunt Ernő, Kondor Béla, Seres János, Vati József, Ligeti Erika és Lenkey Zoltán osztottak.

+

Március 1. és 10.-e között a Pataky István Művelődési Házban Ex libris kiállítást rendezett a 12.sz. Szabó Ervin könyvtár. A bemutatott anyagot Semsey Andor gyűjteményéből állították össze.

+

Klubnapjaink. Április 5.-én Rákóczy Ferenc tagtársunk tartott bemutatót W. Jakubowsky lengyel grafikusművész részleteiből. Május 3.-án a belga Gerold Goudaen grafikusművész Yanet szerelő mutatta be Réthy István. A június 7.-i klubnapon, a Fészek Klubban megrendezett Ex libris kiállítást láthatták tagjaink.

EMLÉKEZÉS PATAY MIHÁLYRA

Az elmúlt évben volt tíz éves fordulója annak, hogy egyéni hangú fametsző művésziünk, számos hazai és külföldi kiállítás ki-magasló sikereket elért résztvevője a nem utolsó sorban kisgrafika-életünk aktív munkása, PATAY MIHÁLY elhunyt. Az idő rohamását nem lehet megállítani, de nekünk, magyar grafikabarátnak nem szabad elfeledkeznünk azokról a művészekről, akik világszerte becsületet szereztek a magyar grafikusművészetnek s akik ex libriseikkel is szorosabbra fűzték kapcsolatukat a műbarátokkal.

PATAY MIHÁLY 1910. július 3-án született Szolnokon, paraszt családból. Az ügyesen rajzolgató, barnaképu vékony kisfiú gyakran vetődött el a Zagyvarátra, ahol figyelte a művésztelep tagjainak munkáját. Az iskola után hazakerülve szülei tanyájára festgetett rajzolgatót, majd munkával beállított a művésztelepre, ahol a művészek pártfogásba vették és hozzásegítették, hogy feljuthasson a budapesti Képzőművészeti Főiskolára. Glatz Oszkárnál festészetet, majd Varga Nándor Bajosnál grafikát tanult. Itt, a grafikai tanszéken jegyezte el magát egy életre a grafikával, közelebből a fametszettel. A tanszék által kiadott grafikai albumsorozat, amely nemcsak az induló magyar grafikusművészek munkáinak sereg-szemléje, hanem Varga Nándor Bajos pedagógusi munkásságának értékes dokumentuma is volt, éveken keresztül számos Patay lapot közölt: fametszettel, linóleum-metszettel és rézkarcot, több olyat, mely a legszebb magyar grafikák közé sorolható. "Valósággal izzik a fény a lapjain" írja egyik ismertetője. Témaköre, saját szavaival: "... a Magyar Alföld szépségei és a magyar paraszt élete, munkája, öröme. Szeretem a tömegkompozíciókat és az életnagyságu tanulmányfejeket." 1939-ben két fametszétével elnyerte a római Collegium Hungaricum ösztöndíját. Itt olyan eredményesen használta ki az idejét, hogy munkái alapján 1940. őszén rendkívüli olasz állami ösztöndíjban részesült. Egy évet töltött a firenzei Accademia di Belle Arti-n is, ahol Felice Carena tanítványa volt. Az olasz városokon kívül Észak-Afrikát is felkereste, ismert néger gyermekfej-fametszete is ennek az utnak a gyümölcse. A hazai és külföldi kiállításokon rendszeresen résztvett. Kb. a gazdag sorban a világ minden jelentős művész-központját megtaláljuk, a kiállítások sorából itt csak az 1942. évi velencei Biennálét emeljük ki. Elnyerte a főváros és Pécs városának grafikai díját is.

A háború vihara őt is sújtotta Hadifogságba került, hazatérve műtermét feladva találta, elvesztek faducái, felszerelése. - 1947-ben már új munkáival jelentkezik. Témakörében a kubikusok parasztféjek, tiszai tájak mellett helyet kaptak a hatalmas építkezések és új életünk új jelenségei is. Emlékkiállításának rendezője így ír róla: "Nemcsak a művészetét becsülték az emberek, hanem szerény, pontos, figyelmes, áldozatkész egyéniségét is. Embert magatartásával nagy népszerűséget szerzett magának."

1956. március 6-án bekövetkezett korai halála súlyos vesztesége volt művészetünknek. Nem sokkal halála után Kaposvári Gyula a szolnoki Damjanich János Múzeum vezetője emlékkiállításon mutatatta be fametszeteit és rajzait.

Van még Patay Mihálynak egy másik arca is, a kisgrafikával, ex librisekkel foglalkozó művészé, aki aktív szereplője volt gyűjtő-életünknek. Illyés doktor kegyelettel őrizi a MEGE Összejöveteleinek emlékkönyvét, melynek lapjait legjobb művészeink rajzai díszítik s közöttük számos kedves, ötletes rajz, mely Patay Miska keze alól került ki. Grafikus munkásságának majdnem teljes sorát a Varga Nándor Lajos által szerkesztett "Adattár a magyar metszőművészetéhez" című mű III., kéziratban lévő, s e sorok írója által összeállított kötete tartalmazza. Ex libriseinek eddig ismert sorát itt közöljük, kérve gyűjtőinket, hogy esetleges kiegészítő adataikkal járuljanak hozzá Patay Mihály munkásságának mind teljesebb megismeréséhez.

Dr. Semsey Andor

Önarckép

Emléklap

Ex libris

PATAY MIHÁLY FAMETSZETŰ EXLIBRISZEI:

1937

Papp Jenő /Aszfaltozók Pécssett/
Dr. Pokorny Ferenc /Ivó arató/
Dr. Reuter Camilló /Táncoló pár/

1939

Sárdy Endréné /Anya gyermekkel/
Timár László /Villanyvezeték/
Dr. kerekes Sándor /Akt virágokkal/
Noemi Ferrari, Roma
Nagy Artur
Szentesi Flórián /Férfiak tehénnel

1938

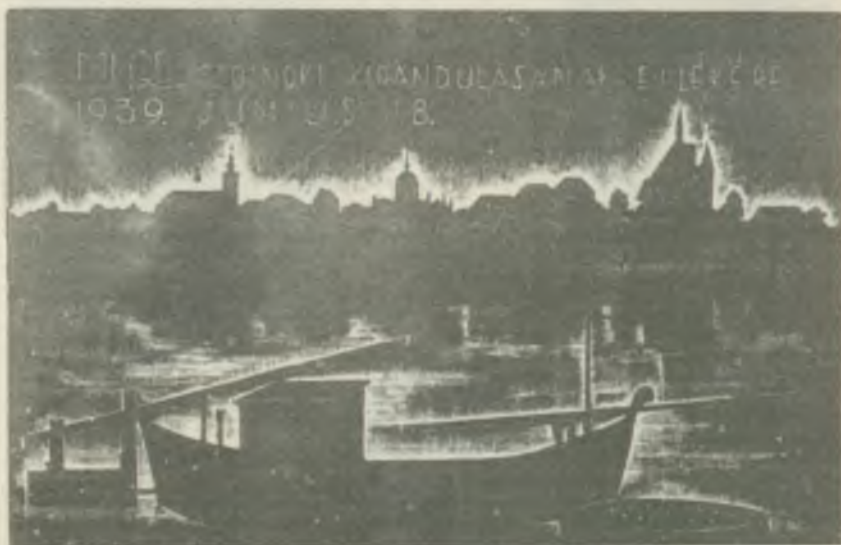
Szentesi Flórián
/Pécsi városkép/
Dr. Varga Imre /Röntgenorvos/

1940

Ágnes /Csokor; Közölve: MEGE
Értesítő/
Tompos Ernő /Faragott butorok/

1947

Gotthard Dénes /asztalos/

ORSZÁGOS GRAFIKAI HÉT október 13 és 21 között a
KÉPCSARNOK budapesti és vidéki fiókjaiban! Kiváló gra-
fikusok számozott rézkarcai részletfizetésre is!

DISKAY LENKE

A magyar grafikusművészek népes gardájában Diskay Lenke a derékhadhoz tartozik. Nem állnak mögötte látványos sikerek, de kitűnő modern hangvételű alkotások annál inkább. A művészek jobban ismerik és becsülik mint a nagy közönség és ebben Diskay Lenke határtalan szerénységének éppen olyan szerepe van, mint annak, hogy pedagógus lévén, csak lopott órák és a nyári vakáció adnak lehetőséget neki az alkotásra. Pedig művei első pillanattól megragadják a nézőt: amit csinál, az egy eredendő tehetséges grafikus egyéniség korszerű, egyéni hangú művész megnyilvánulása.

Diskay Lenke Kiskundoroshán született, 1924. augusztus 22-én. Középiskoláit Szegeden végezte a 1942-ben került a Képzőművészeti Főiskolára. A háború miatt azonban művészeti tanulmányait csak 1949-ben fejezhette be. Pestőnek indult, de a festészetet csakhamar a grafikával cserélte fel: a főiskolán Varga Mándor Lajos, több generáció kiváló mestere volt a grafika-tanára. A grafikai technikában való elmélyült jártasságát, kísérletező kedvét elsősorban neki köszönheti.

A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után pedagógusi munkát vállalt és ma is pedagógusként működik. Igaz, így lényegesen kevesebb ideje jut az alkotómunkára, és az iskolai élet számtalan művészi elképzelését temette el, mégis ragaszkodik iskolájához és diákjaihoz

Egy-egy művész-pedagógus hatása azonban tanítványaira, s ezeken keresztül a közízlésre nem lebecsülendő és ez nem kisebb érdem, mint a művészi törekvések teljes kiélés.

Bár a pedagógusi munka Diskay Lenke életének nagyobb felét tölti ki, azért az alkotómunkára is tud szakítani időt. Kevesebbet alkot, mint azok, akik kizárólag a művészetnek élnek, de mindig érett alkotások kerülnek ki a keze alól: a rutinmunkára nem jut ideje. Ezt bizonyítják a kiállításokon közzétett alkotásai is. Először 1954-ben szerepelt a nagyközönség előtt /Nyári Tárlat/, majd ismét a nagabárkózás évei következtek. 1959 óta már gyakrabban láthatjuk

kiállításainkon, bár sosem állt ki nagy anyagot /1959: Miatal Képzőművészek Studioja kiállítása, Bilatonai Nyári Tárlat, 1960: Képzőművészek Nemzetközi Kiállítása, 1961: I. Miskolci Grafikai Biennále, 1963: Nemzeti Tárlat, II. Miskolci Grafikai Biennále, 1964: Krakkói Exlibris kongresszus, 1966: A Magyar képzőművészeti Tárlat, Hamburgi Nemzetközi Exlibris kongresszus stb./ .A II. kerület művészeinek évi kiállításain husz év óta rendszeresen résztvesz a első önálló tárlata 1959-ben volt a Május 1. moziban. Ujabb gyűjteményes kiállítás 1967-ben fog a közönség elé kerülni s ott grafikai mellett alkalmuk lesz a látogatóknak kiváló textilművészeti alkotásaival /faliszőnyegek, kárpitok stb./ is megismerkedni.

Diskay Lenke mint grafikusművész legszívesebben fában és lánóban dolgozik. Ezek az anyagok döntő dődon határozzák meg művészetének adottságait. Szoroti a vegyes technikájú /lino + monotípiá stb./ munkákat is a ezekben inkább a színre, mint a vonalra épít. Embert és tájat ábrázol legszívesebben. Kuda legszebb helyén lakik, s szeme előtt hal meg a születik ujjá naponta a táj: tájélményeinek szintje meghittsége, ezerszini világ innen ered. Grafikaiban a biztos rajz tudás erős kolorisztikus hajlammal párosul, színharmóniájában mégis mindig mértéktartó marad. A női lélek érzékenysége lírai alaphangot intónál alkotásain s a gyermekek között töltött élet legfőbb tanúságaként meleg emberszerepeiről tesz hitet. Diskay Lenke grafikája erős rokonságot mutat a modern lengyel grafikáival, anélkül, hogy bármiféle utatól vagy átvételtől beszélhetnénk. Legszebb lapjai ét, vagy több ducról nyomott

szines alkotások, amelyekben a valóság ugyan a kiindulási alap, de gyakran tullép rajta, sőt az abstrakciók megoldások sem idegenek tőle. Polyóiratok ban megjelent rajzai /Művészet Kortárs, Flet és Irodalom stb/ arról tanuskodnak, hogy megejtő illusztrativ hajlama mögött az igazi tehetség aranyfedezete áll.

Diskay Lenkének az exlibris iránti érdeklődését a Miataok Képzőművészeti Studioja exlibris pályázata keltette fel, amelyen harmadik díjat nyert. Ma már közel hetven exlibris fuzódik nevéhez, s ezek napjaink magyar exlibris-művészetének legjavá alkotásai közé tartoznak, de nemzetközi viszonylatban is megállják a helyüket. A hagyományos szimblika nyűgét hamarosan sikerült levetni s korszerűbb eszközöket keresett és talált hogy az exlibris lényegét: a tulajdonos egyéniségének tömör megragadását elérhesse. Hol az archaizálás fegyvertársához tud hol az egyszerű, rajzos megoldást választja, ahol a keresetlen egyszerűség mögött biztos kézre ismerhetünk. Némely lapján megcsillan a humor is, másutt pedig - főleg szines lapjain - modern szimbolunkkal dolgozik. Nem hive a részletező előadásmódnak, szines lapjain inkább a foltok, mint a vonalak művésze, de a somázó képi megoldás, a lényegre törő kifejezőmód hallatlan erődt képvisel s a nézőben a kis méret ellenére is a monumentalitás érzetét kelti.

Diskay Lenke exlibrisművészetének fő erőssége ujszerű szimbolumentertő ereje, amely azonban sosem megy a közérthetőség rovására. A fiatal költő Csóóri Sándor részére készült exlibrisének énekes madara, amely kitörni készül a kalitkából, a költő poézisének tömör

Ágoston Lenke
1986

Ágoston Lenke

grafikai jellemzése. Az Exlibris Kitter nagy foltokban ábrázolt lova és lovasa nem csak a névre utal, de tömör megfogalmazásában időtálló is. Saját maga részere készített exlibrisének fődtázo szirénje a hetköznap hullámai fölött a művészet meghitt, derűs perceire utal. A szimbólumok feloldását még folytathatnánk sokáig: megöztük nem csak a jellemző erőit fedezhetjük fel, de a művészet örök "földi és égi" vonásait is.

A külföldi előzőekben exlibrisei révén figyelt fel Diskay Lenke nevére és művészetére. Az 1964. évi párizsi exlibris kongresszussal kapcsolatos "Valentin le Champion" emlékexlibris-pályázaton egyik munkája dicséretet kapott s mindkét pályaművét megvásárolták. A francia exlibris egyesület által a párizsi exlibris kongresszus alkalmából kiadott mapra Diskay Lenke egyik alkotását külön mellékletként adta. Pedig azóta sokat lépett előre a hamburgi exlibris kongresszuson bemutatott lapjai a legjobb tanubizonyosságok erre. Lazsan gazdagodó exlibris-oeuvreje tiszta örömet jelent a grafika minden barátjának s a világ minden exlibris gyűjtőjének egyaránt.

— bos

DE BORDÁS ZAMBOR

Bordás

Bordás Ferenc festszete

Csohány Kálmán festszete

Kondor

Kondor Gyula
őslövésze

Stettner

Stettner Béla linómetszete

Stefania Dretler— Flin

Stefania Dretler-Flin nem tartozik a fiatal művésznemzedék -hez, de túl az ötvenen, művészetében ma is megmaradt fiatalnak. Komoly sikerekkel a háta mögött sem merevedett be a nehezen ki-harcolt, de könnyen megszokott egyéni stílusjegyek kényelmes vi-lágába, hanem hallatlan érzékenységgel követi nyomon az élet és a világ pillanatonként változó vonásait s új mondanivalóhoz állan-dóan új kifejezési formát keres.

Krakkóban, az ősi lengyel kulturvárosban született, 1909-ben. Középiskoláinak elvégzése után a krakkói Iparművészeti Miskola grafikai szakán tanult, majd Párizsban, az Academie Collarossi-n tökéletesítette tudását. Krakkó a lengyel grafika hagyományos fegyvertárával látta el, Párizs pedig az egész világ művészetére nyitott neki ablakot.

A tanulás éveit az alkotás lázas évei követték. A háboru e-lőtt Stefania Dretler-Flin alkotásait Lengyelország minden na-gyobb kiállításán megtalálhattuk; Krakkóban és Lwówban pedig e-gyéni kiállításokkal mutatkozott be a lengyel közönségnek s e ki-állításokat komoly közönség- és sajtósiker kísérte. A varsói és chicagói nemzetközi grafikai kiállításokon ugyancsak általános ér-deklődés vette körül alkotásait; 1940-41-ben Lwówban, Moszkvában, Kievdben és Karkovban a szovjet közönség is megismerhette művésze-tét.

A háboru után Stefania Dretler-Flin tagja lett a "9 metsző" csoportnak. Munkáiban a technikai virtuozitás ekkor már elmélyü-léssel párosult, amely mögött a háborus szenvedések humanitásában feloldódó emlékei kísértének. A lengyelországi I., II. és III. grafikai biennálék mellett részt vett a lengyel grafikai külföldi bemutatkozásain is /Ausztria, Csehszlovákia, Dánia, Bulgária, In-dia, Kína, Svédország, Szovjetunió, Mexikó, Amerikai Egyesült Ál-lamok stb./.. Alkotásait nemcsak a hazai múzeumok és könyvtárak őrzik /Varsó, Krakkó, Wrocław, Bydgoszcz, Olsztyn stb./, de vásá-rolták tőle angol és amerikai múzeumok is és az ausztráliai "Na-tional Galery of Victoria" grafikáinak gazdag sorozatát őrzik. A

háboru utáni egyéni kiállításokkal Torunban /1963./, Olasztyban /1963./ és Krakkóban /1965./ jelentkezett; Bulgáriában 1963-64-ben egyéni tárlata városról városra vándorolt /Szófia, Plovdiv, Burgas stb./.

Stefania Dretler-Flin exlibrissei is szívesen foglalkozik - bár exlibris munkássága gazdagnak nem mondható. Közel ötven exlibrisre azonban kedvelt egy a hazai, mint a külföldi gyűjtők körében a grafikáinak nem kis szerepük van abban, hogy művészete népszerű a neve ismert az egész világban. Ott volt a II. Malborki Exlibris Biennalé meghívott művészeti között és 10 szép fametszetű lapját a budapesti lengyel exlibris kiállítás közönsége is láthatta.

A teljesség kedvéért meg kell említenünk azt is, hogy Stefania Dretler-Flin a grafika mellett a kerámiának is ihletett művésze. Nagy szerepe van ebben férjének, Zygmund Flin-nek, aki Lengyelország egyik legjobb kerámikusa. Stefania Dretler-Flin kerá-

miái azonban nem utánérzések; alkotásai magukon viselik az önkifejezésért vívott harc minden erényét és eredményét. Férjénél konzervatívabban nyúl az agyaghoz, de alkotásai leegyszerűsített formavilágukkal, zárt kompozíciójukkal és érzelmi telítettségükkel új szintet jelentenek a mai lengyel kerámiaművészetben. Utóbbi kiállításain a grafikák mellett kerámiák is mindig szerepeltek.

Stefania Dretler-Flin, híven a lengyel grafika hagyományaihoz, a realista világképből indul ki, de egyre inkább az expresszív kifejezési módokat részesíti előnyben; Ujabb munkáin pedig egyre gyakoribb a nonfiguratív beütés. Körvonalakban azonban sosem szakad el végleg a valóságtól. Egyszer inkább a fametszet az, amely lehetőséget ad neki a kifejezés teljességére s ebben egyéni metszőtechnikája nagy segítségére van. Ritkán fogalmaz csak vonallal s akkor elütő színű hátteret alkalmaz; alkotásai inkább folthatóságok de a fekete és a fehér nem nagy felületeket foglalnak el; alakjai /legtöbbször kompozíciója alakos/ fekete fehér négyszögek

és egyéb mértani alakzatok mozaikjaiból állnak össze s ez a metszőtechnika hallatlan ritmust ad a statikusnak indult alkotásainak is. /Éva./ "Liryki" c. ciklusának lapjai élménygazdagságuk mellett nagyfokú kifejezésbeli gazdagságról tesznek tanubizonyosságot. Mindegyik lapján más és más technikát, más és más megjelenítési formát használ; csak a mondanivaló mély humánuma s a kompozíció szigorú rendje változatlan. Az arcot gyakran álarccal helyettesíti, s ez sokszor telitettebb érzelmkifejezésre ad módot mint a realista ábrázolás. Nehéz elődöket keresni hozzá az európai grafikában, mint ahogyan kortársra, vagy követőre is nehéz lenne hivatkozni. Ez a művészet Stefania Dretler-Flin elidegeníthetetlen, külön világa, amely a gazdag, sokarcú lengyel grafikában is eredeti szintet jelent.

Emelítettük már, hogy Stefania Dretler-Flin szívesen foglalkozik exlibrisrel is, ha ezirányú munkássága túl gazdagnak nem is mondható. A kis felület fokozottabb sűrítésre kényszeríti s drámai alkata itt néha tragikusba fordul, de így tud csak a lényegre tapintani. Ritkán él a hagyományos szimbólumokkal s akkor is újrafogalmazza /mint Elzbieta Krcha részére készített lapján láthatjuk/, s kísérletező kedve itt is megnyilatkozik. Hol a középkori szláv ikonfestészethez nyúl vissza /alakjai ilyenkor ünneplésen merevek és fenségesek/, hol a braque-i csendélet tanulságait fordítja hazai formanyelvre. A fekete-fehér egyensúlyára s zöncben mindenkor ügyel, mert tudja, hogy kis felületen a kiegyensúlyozatlanság a kompozíció felborulásához vezet. Néhol szándéko-

EX LIBRIS J. T.
OLSZEWSKICH

1944

1966

J. Kalinowski

man primitív - ilyenkor nem nehéz felfedezni a lengyel fafaragások naiv szépségeinek indító erejét - néhol pedig ellentétes stílus elemekből próbál modern harmóniát teremteni. Sokarcu művészetének vitathatatlan egységébe azonban ezek is jól simulnak bele.

A művészetben nincs megállás, s az életet itt is a fejlődés jelenti. Stefania Dretler-Mlin élete és művészete igaz tanúság erre. Állandó alkotómunka közepette új kiállításokra készül s a III. Malborki Exlibris Biennále /1967./ alkalmára exlibrisreiből kiadványt készít elő. E nagyszerű művészasszony megérdemelné, hogy alkotásait a magyar közönség is megismerje. Csak a magyar művészet nyerne vele.

G. P.

Fery Antal fametszete

Az 1968. évi comoi Ex libris Világkongresszus szervező bizottsága máris igen komoly előkészületeket végez a kongresszus sikerének biztosítása érdekében. Ideje volna magyar részről is megkezdeni a szervezést, hogy a magyar gyűjtők csoportosan vehessenek részt a kongresszuson.

A bécsi Collegium Hungaricum - ben a múlt év végén Szalay Ferenc festő, Schár György szobrász és Gáos Gábor grafikusunk kiállítását rendezték meg. Ez év elején Vilt Tibor szobrászművész anyaga mellett Kondor Béla festményeit és grafikáit állították ki.

A Dürer teremben Fany Csikár festőművész grafikai után Gáos Endre grafikusművész olaj-grafikáit láthattuk /április./ Májusban Pisgator Gábor litográfiákat illetőleg reszkárokat mutatott be.

Az év második felében először Gáosi Mihály műveit /aug.16-30./, majd Konstantin László /szept. 6-20./ és Gy. Molnár István /okt. 18-nov. 1./ grafikáit állítják ki. Végül Zala Tibor /nov. 8-22./ grafikai bemutatója lesz a Dürer teremben

A Magyar Könyvszemle 1967. évi 1. számában látott napvilágot H. Lakatos Éva beszámolója az 1966. évi budapesti lengyel exlibris kiállításáról. A beszámoló a kiállítással kapcsolatban dioszerűleg emlékezik meg arról a közs munkáról, amelyet az Országos Széchenyi Könyvtár és a Kisgrafika Barátok Köre az ex libris népszerűsítése téréen végez.

Wojciech JAKUBOWSKI exlibriseiből nyílt kiállítás 1967. április havában a tarnowl Városi Múzeumban. A kiállítás anyagát Lippóczy Norbert barátunk bocsájította a múzeum rendelkezésére. A kiállítás lengyel és francia nyelvű meghívója két eredeti Jakubowski exlibrist is tartalmaz.

P. Picasso grafikai kiállítását a Múcsarnokban nagy érdeklődéssel vártuk. A nagy metasztetizeti és litográfiai hasáncban is megérdemelt sikert arattak. Ugyancsak a Múcsarnokban májusban láthattuk Henry Moore szobor és grafikai kiállítását.

A berlini Freie Welt 1967. évi 2. számában Gerhard Tag grafikus "Hobby für Viele: Exlibris" c. ügyes kis cikkét két illusztráció teszi szemléletesebbé, s a két illusztráció egyike Drahos István Galambos Ferenc részére készített, op. 666. számú exlibrise.

A magyar exlibris népszerűségét jelenti, hogy egyre több külföldi exlibris gyűjtő specializálja magát a magyar exlibris gyűjtésére. A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1966. évi 4. számában a dán Ole Seyffart Sörensen jelentkezik, mint a magyar exlibrisek gyűjtője. Felhívjuk rá gyűjtőink figyelmét! Címe: Motalavej 53, III. tv. KORSÖR, Danmark.

1966 őszén váratlanul meghalt Edward Grabowski lengyel exlibristművész, aki nem csak a mai lengyel exlibris egyik kimagasló képviselője, de a magyar exlibria gyűjtők és grafikusok legnagyobb részének személyes jóbarátja is volt. A neves művész halála nagy vesztesége nem csak a lengyel, de az egyetemes exlibristművészetnek. Munkásságáról később külön cikkben is meg kívánunk emlékezni.

Az Issekusz 1966. évi novemberi száma a II. Malborki Exlibris Biennáléval kapcsolatos beszámolójában Tranquillo Marangoni, Zygmunt Wasniewski és Konstantin Szopoczko lapja mellett Pery Antal egyik exlibrisének reprodukcióját is közli.

A magyar exlibris bevonult a spanyol szakirodalomba is. Az Asociacion de Exlibris de Barcelona 1965. évi évkönyve - amely sajnálatosan csak 1966 végén látott napvilágot - Galambos Ferenc Drahos Istvánról írt tanulmányát közli /pp. 71-74/, öt illusztráció kíséretében.

A berlini Der Morgen 1967. január 22-i számában Heinrich Ilgenfritz német grafikusművész érdekes cikkét olvashatjuk "Neujahrsgrafik im Tausch" címmel. A cikket kísérő két illusztráció Drahos István Galambos Ferenc részére készített 1967-es újévi lapja.

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1966. évi 4. számában Hákóczy Ferenc fiatal grafikusművészről olvashatunk értékelő megemlékezést. A cikket eredeti lemezekről nyomott illusztrációk díszítik, melyek egy része többzsinnyomású. A kis tanulmány Galambos Ferenc írása.

CSEBELISTA · TAUSCHLISTE · EXCHANGE LIST · LIST D'ÉCHANGE

/folytatás/

<u>Ernest HUBER</u>
14 Rue Schwendi
67. Strassbourg.
France	<u>Johan H.A. JANSEN</u>
Laan v. Meerderwoort
1674 Den-Haag. Holland	<u>Prof. Stanislav KULHANEK</u>
Ul. Frant. Kleineva 34
CSSR.
<u>Hermann HUFFERT</u>
Darmstädter 14.
6452. Steinheim/Main
B.D.R.	<u>Ludmila JIRINCOVA</u>
Ostrovi 30. Nove Mesto
Praha. 1. CSSR;	<u>R. KOPILOV</u>
Korotkaja 19.
N. Tagil. 16 - USSR
<u>Robert HUNKLER</u>
Müttersholtz.
/Bas-Rhin/
France	<u>Marcel JONCKHEERE</u>
Vredelaan 75
Torhout - belgie	<u>Erich KUIV</u>
Kauba 5-2
Viljandi
Est-SSR.
<u>Heinrich ILGENFRITZ</u>
Im Rund 1.
Kleonmachow.
Post Stahnsdor.
D.B.R.	<u>Johs. H. JOHANSEN</u>
Traajvej 2.
Glostrup - Dania	<u>Josef KYLHOF</u>
Na Hrazi 277I
Prerov. CSSR;
<u>S.G. IWENSKY</u>
K. Zetkin 50. w. 2.
Vologda-1.
U.S.S.R.	<u>Vincente Martinez YUSTE</u>
Apartado 898
Valencia - Espana	<u>Hans KRAUSE</u>
Schaumburgerstr. 100.
23. Kiel. - D.B.R.
<u>Luc de JAEGHER</u>
Boeverkstraat 26
Brugge - Belgie	<u>Mirko KAIZL</u>
Na piskách 36
Praha. 6. CSSR.	<u>Dr med. G. KREYENBERG</u>
Bebelallee 146.
24/a. Hamburg. D.B.R.
<u>Adolf JAHNIG</u>
Wool. Junkersdorf 7.
über Bamberg. B.B.R.	<u>Dr Werner KOHLEICK</u>
E. Jellenberg-Platz 4
Wuppertal-Elberfeld.
D.B.R.	<u>Václav KRUPKA</u>
Ukruzni 74
Mohelnice u. Zábřeha
CSSR;
<u>Wojciech JAKUBOWSKY</u>
Malbork. Zamek
Pologne	<u>Irina KOSLOVA</u>
Gogolya 88. kw. 14
Wologda. -USSR.	<u>Frans LASURE</u>
Plaats 75
Nieuwkerke/Yper
Belgie
<u>Dusan JANOUSEK</u>
Tetni 16.
Prostejov. CSSR.	<u>Stefan KOTARSKY</u>
ul. Leszczynska 10. m. 39
Warszawa. 29. Pologne	<u>Dr Hans LAUT</u>
Marienbergerstr 5.
Frankfurt/M.
Sossenheim. D.B.R.
<u>Piet JANSSENS</u>
Waverssesteenweg 142
Lier. Belgie	<u>Jarislav KOUPIL</u>
S.K. Neumanna 1.
Mohelnice.
Okres Sumperk. CSSR	<u>Dr Josef LENZE</u>
Gebelstr. 66.
Düsseldorf. - D.B.R.
<u>Dr Lumir JISL</u>
Letenská 4
Praha. III. CSSR.	<u>Ruda KLINKOVSKY</u>
Nabrezi Pionyrů 3716
Gottwaldow 1.
CSSR;	<u>P. J. LÉVY</u>
13. ave du Gen. Maistre
Paris - 14. - France
	<u>Jaap KUIJPER</u>
Meerkoetlaan 10
Peterswolde /Dr/
Holland	<u>Marie LEBORONI-PACETTI</u>
Via G. Giacomo II.
Perugia - Italia

magyar grafikai kiállítások —

|67

Az előző évekhez hasonlóan ebben az esztendőben is sok kiállítást rendezünk úgy bel-, mint külföldön. Ezek között is számunkra legjelentősebb az év végén a Nemzeti Galériában megrendezendő "Magyar Grafika 1967." című kiállítás, mely az első nagy fővárosi seregszemléje az utóbbi évtizedeknek. A kiállításon kb. 300 lapot mutatnak be, kb. 45 művész legújabb munkáiból. A katalógus reprezentatív kiállításban, bő illusztráció és dokumentáció anyagot fog tartalmazni. Ez az anyag lenne alapja a Krakko-Hel-sinki-Leningrád-Moszkva városokban megrendezendő magyar grafikai kiállításoknak, a jövő évben.

Ugyancsak az év végén kerül sor a IV. Miskolci Grafikai Biennalé-ra is, melyen legjobb grafikusaink az elmúlt két év termését mutatják be. E két nagy seregszemle egyidejűsége adta az ötletet arra, hogy 1967. decembere grafikai hónappá váljék. Ezért tervbe vettük - többek között - egy kisgrafikai kiállítást a KBK. rendezésében és a "Művészet" c. képzőművészeti folyóirat decemberi grafikai számát.

Lapunk megjelenéséig több olyan külföldi kiállítás nyílt meg, melyeken a magyar grafika különös súllyal szerepelt. Londonban május 5.-s és 29.-e között a Royal Institute Galleriában a "Magyar Képzőművészet a IX. században" című /a tavalyi párizsi kiállításhoz hasonló/ kiállításon 12 grafikuskunk vett részt, általában 2-3 lappal. Május 23.-án nyílt meg Berlinben az "Intergrafik 67" a Neuen Berliner Galériában. A nemzetközi kiállításon 10 magyar grafikuskunk 27 lappal szerepel. Az anyagot Berlin után Budapesten az év őszén a Műcsarnokban mutatják be.

A VII. Ljubljana Grafikai Biennalén Csóhány Kálmán, Pásztor Gábor, Kondor Lajos és Makrisz Zizi képviselik Magyarországot. A Sao Paulo Biennalén népes gárda, 12 művész 5-5 lappal szerepel. A bécsi EuropaHaus nemzetközi kiállításán Pásztor Gábor 7 lapját állították ki és tehetséges fiatal grafikuskunkat a második díjjal jutalmazták.

Az év egyik legérdekesebb kiállításának ígérkezik a francia és magyar képzőművész szövetségek közötti megállapodás értelmében Párizsban megrendezendő grafikai kiállítás, melyen 25 művész kb. 100 lapból álló anyagát szerepeltetjük.

A szovjet és magyar szövetségek munkaterve alapján, a kapcsolatok új vonásaként a magyar szövetség képzőművészeti anyagot vitt Moszkvába, és ezen belül 11 grafikuskunk 5-5 lappal képviseli a grafikát. A kiállítást terv szerint Gruziában is bemutatják.

A Bratislava-i Gyermekkönyv-illusztrációk Biennalóján 11 művész vesz részt nagyon szép anyaggal. Júliusban Moszkvában könyvkiállítást rendeznek, melynek illusztrációit lényegében a könyvhét alkalmából rendezett kiállítási anyagból állítják össze.

Mint a felsoroltakból kitűnik, a magyar grafikának ez az év több lehetőségét ad hirnevének igazolására, illetőleg öregbítésére. Reméljük maradéktalanul!

S.B.

KÖNYVESPOLC

EXLIBRISKUNST UND GEBRAUCHSGRAPHIK. JAHRBUCH 1956. Frankfurt am Main 1965. Deutsche Exlibris-Gesellschaft. Nagy 8°, 70 /2/ 1.

A német exlibris-társaság évkönyvének a megjelenése mindig nagy eseménye a világ exlibris-életének. Ezen évkönyvek sikerüket elsősorban kifogástalan nyomdai kiállításuknak, majd gazdag illusztrációs anyaguknak s átfogó tematikájuknak köszönhetik, amely a régi exlibrisre éppen úgy kiterjeszkedik, mint napjaink exlibris művészetére s nem szűkül be csak a hazai anyagra, hanem az egész világra kitekint. E szerkesztői állásfoglalás ma már hagyományos és ebből a szempontból az 1965. évi évkönyv sem okozott csalódást.

A grafika s ezen belül az exlibris régebbi korszakaival foglalkozó tanulmányok közül elsősorban Norbert Ott-nak a késő-középkornak illusztrációs művészetével foglalkozó tanulmányát kell megemlítenünk /Illustrationskunst im späten Mittelalter/, amelyben a szerző a Bayerische Staatsbibliothek két, XV. századi Belial-kézirat illusztrációján keresztül állapítja meg az egész korszak illusztrációs művésztére jellemző és érvényes stílusjegyeket. A két kódex közül az egyik 39, a másik 33 illusztrációt tartalmaz. Az előbbi illusztrációk a középkor gazdag anyagából is kiemelkedő jelentőségű miniatúrák, az utóbbiak azonban népies jellegű, akvarellrel színezett tollrajzok. A Cgm. 48. jelű kódex I. lapján pfalz-zweibrückeni herceg portréját is tartalmazza, amely ugyan - akkor exlibrisnek is tekintendő. Erich Saffert tanulmánya Johann Christoph Hennike /1698-1763/ udvari tanácsos 1756. körül keletkezett rézmetszeti exlibrisét mutatja be. Hennike az 1652-ben alapított Kaiserlich Leopoldinisch-Carolinische Deutsche Akademie der Naturforscher-nek is tagja volt, s ex libris - amelyet az évkönyv az eredeti lemezről nyomott példányban mutat be - a természetudósra utal. Vaclav A. Gregr írása /Über 500 Jahre tschechisches Heraldikexlibris/ a cseh heraldikus ex librisekről ad rövid áttekintést a XV. századtól napjainkig s a kiemelkedőbb alkotások feltüntetésével a fejlődés közvetlen vonalát is igyekszik bemutatni.

Az újabb ex libris művészzel foglalkozó anyag változatosnak és gazdagnak mondható. Arthur Brauer írása Siegmund Lipinsky ex libris művészetét ismerteti. E kitűnő művész /szül. 1873./ életének java részét Rómában élte le, s ez rányomta bélyegét ex libris művésztére is. 1911. és 1939. között alkotott ex librisait kb 42 lap/ főleg rézkar technikával készítette. E lapok az antik női szépségideál meglevénitése, s kompozíciós harmonikus egyensúlya s a technikai kivitel aprólékos finomsága jellemzik. Tul-

nyomórészt aktos lapjait ornamentális keretbe helyezte, s e sze-
cessziós engedmény sem tudott ártani klasszikus megfogalmazásu fi-
guráinak tökéletes szépségén. Hans Laut írása Ernst von Dombrow-
ski fametsző művészetének állít emléket. Dombrowkit /1896.IX.12.
- / nemcsak Ausztria, de az egész világ fametsző művészetében e-
lőkelő hely illeti meg. Elsősorban mint könyvillusztrátort ismer-
rik: Stifter, Brentano, Mörike, Tolstoj, De Coester stb. könyvei-
hez készült fametszetű illusztrációit műves gondosság, hallatlan
karakterizáló erő, s az írók mondanivalójával való teljes azono-
sulás jellemzi. Werner Kohleick a 70 éves Wilhelm Geissler művé-
szetét mutatja be. /Geissler /szül. 1895. szept. 19./ grafikus,
falképfestő, ex libris művész és mint a wuppertali Mesteriskola
igazgatója ma is nagy szerepet játszik hazája művészeti életében.
Legjobb grafikai alkotásait az 1961-ben megjelent "Holzschnitte"
c. albuma őrzi, ex libris művészetéről pedig az 1964. évi, a wup-
pertali városi könyvtárban megrendezett ex libris kiállítás a-
dott teljes keresztmetszetet. Grafikai fejlődése több stíluskor-
szakot ölel fel a szecessziótól az expresszionizmuson és a kon-
struktivizmuson keresztül napjaink grafikai törekvéseiig; működé-
sének mindig az ornamentális grafika és az alkalmi grafika volt a
legáltalánosabb területe. Paul Pfister szellemes írása Jocelyn Mercier
ex libris művészetével ismerteti meg az olvasót. Mercier a nem
nagy számú jelentős francia fametsző között is az elsők között
áll. A tájélmény és a figurális kompozíció egyaránt közel áll
hozá s egyformán témája realista szépséglátásu, kevés szimbólum-
mal dolgozó, de meleg szívre valló ex libris művészetének. Metsző-
technikája igen változatos s így technikailag is el tudja kerülni
az önméltóság veszélyeit. Vaclav Krupka cikke /Neue tschechische
Exlibriskunst/ lényegében Anna Grmelova és Dusan Janousek ex lib-
ris művészetéről ad értékelést. Mindkettő egyéni hangu, újat hozó
és állandóan kísérletező művész, s a cseh ex libris művészet friss
igéretei. Paul Ambr tanulmánya Vagyim Antonovics Projev ex libris
művészetét mutatja be a nyugati gyűjtőknek - mi már előnyösen is-
merjük munkásságát. Gyermekek ex librisei a témakörben a legjobb-
bak a világon; nemcsak tematikájában, de metszőtechnikájában is a
gyermekek lelkivilágához alkalmazkodik. Ábrázolásai

gyermekek lelkivilágához alkalmazkodik. Állatábrázolásai - ex lib-
riseinek is gyakran visszatérő motívumai - teljesen egyéni izűek.
Különös figyelmet érdemel Josef Lenze írása /Neujahrsgraphik aus
aller Welt/, mert az idei év újévi üdvözlőlap terméséből csalha-
atlan biztonsággal emeli ki a legjobbakat s ugyanakkor megállá-
ptja, hogy a ma már szinte áttekinthetetlen évi termésben egyre
kevésbé az új, önálló ötlet, s leginkább csak az ismert motívumok
variálásával találkozunk. A magyar grafikusok közül Menyhárt Jó-
zsef és Bordás Ferenc újévi lapjai mellett Drahos István munkáit
emeli ki, Fery Antal saját maga részére készített lapjáról pedig
/Ketrecebe zárt Mars/ részletesebben is szól. Kavechky Zoltán réz-
karcát ugyancsak felemlíti. Még egy cikk foglalkozik az újévi
grafikával: Herbert Stefan Ott Max Körner újévi grafikáit ismer-
teti. Max Körner /1887-1963/ neve elválaszthatatlan e műfajtól; új-
évi grafikáinak évről-évre megrendezett kiállítása egyre gazdagodó
életműről adott számot. Erőt és optimizmust sugárzó grafikai bril-
liáns ötletre épülnek; játékos vonalvezetésük mögött azonban hu-
manista magatartás, a háboru gyűlölete húzódik meg. Ki ne emlékez-
ne 1940-ben készült, szög esdrótból font évszámot ábrázoló újévi
lapjára, amely tiltakozás volt abban a korban, amikor csak kevesek
mertek tiltakozni.

Utolsójára, de nem utolsó sorban Norbert H. Ott alapos tanulmányát kell megemlítenünk /Gattungsprobleme des Exlibris/, amely irodalmi analógiáival, sokszempontú problémafelvetésével komoly alapokat ad mindazoknak, akik az ex libris történetével foglalkoznak.

A kötet szerkesztése körül a két Ott, Herbert Ott és Norbert Ott tevékenykedett s nem kis mértékben az ő érdemük, hogy az év-könyv mindenféle szempontból sikeres alkotásnak mondható.

WOJCIECHOWSKI, STEFAN - OCZKOWSKI, STANISLAW : EXLIBRIS LUBELSKI DAWNY I NOWY. Lublin, wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna Lublin, Hieronima Lopacinskiego. 8°, 23 l. 16 t. /4/ 1.

Két lublini ex libris gyűjtő és ismert bibliofil, Stefan Wojciechowski és Stanislaw Oczkowski összefogott és felkutatták szűkebb hazájuk, Lublin közintézményeinek és magángyűjtőinek ex librisait s munkájuk eredményét a lublini városi könyvtár és a helyi bibliofil egyesület kiadásában igen szép kiállítású, 100 számozott példányban megjelent könyvben adták közre. A munka nemcsak a helyi hagyományok ápolásának szép példája, de értékes adalékokat szolgáltat a lengyel ex libris általános történetéhez is. Lublin, az egyetemi város a középkor óta jelentős kulturcentrum s így nem csodálkozhatunk, hogy a két kiváló kutatónak 346 lublini ex librist sikerült felkutatniuk és feldolgozniuk.

Az összegyűjtött anyag feldolgozása időbelileg két csoportban történt. Az első csoport a XVI. századtól 1830-ig foglalja egybe az anyagot /ez Stanislaw Oczkowski munkája/, míg a második csoport az 1830 utáni ex libriseket köti csokorba. /Stefan Wojciechowski műve./ Mindkét korszakon belül külön szerepelnek a közintézmények és külön a magánzemélyek ex librisei.

A leírt lapok közül a legrégebb testületi ex libris az "Ecclesiae parochialis lublinensis" ex librisa s valószínűleg b44-ből származik. A lapok leírása közli a tulajdonos nevét, esetlegesen életrajzi adatait, a lap művészének a nevét, a lap technikáját, méretét és készítési évét. A lapok besorolása a tulajdonosok ábécé sorrendjében történt; véleményünk szerint a kronológikus felsorolás logikusabb lett volna. Külön mutató adja a felsorolt lapok művészeinek névsorát, s közöttük Bartłomiejczyktól Zwolankiewiczig a múlt és jelen eok jelentős lengyel ex libris művészetét megtalálhatjuk. A kötet szövegrészét a lublini ex libris két oldalsó bibliográfiája zárja le.

A reprodukciókban közöttük külön táblákon szereplő 16 ex librisa perazó kevés ahhoz, hogy egy kicsit is áttekinthető képet adjon egy ilyen, időben és művészi színvonalban egyaránt szétágazó anyagból. A modern ex librisek mellett Mylius 1736-ból való rézmetszetű lapjának reprodukciója érdemel figyelmet.

Nem hiába s lublini bibliofilek társasága a kötet egyik kiadója, a kis könyv igen nagy műgonddal készült, belga Ingres papíron, antikva torunski batűkkel s megformálásában Henryk Zwolankiewicz jeleskedett. A kis könyv méltán foglalhat helyet minden bibliofil könyvespolcán.

KNIZSNIJE ZNAKI ALEKSZEJA JUPATOVA. Katalog vizstavski iz kolekcii V. A. Szviroszenszkogo. Tambov, 1964, Tambovszkaaja Oblasztnaja Kartinnaja Galereja. 8°, 17/1/1, 28 t.

Jupatov lett művész, azonban szűkebb hazáján túl mint a Szovjetunió egyik vezető ex libris művészt tartja számon a világ. A Sz. G. Ivenszkij által Vologdában rendezett Jupatov-kiállítás a szép katalógusa már adott izelítőt művészetéből, a tambovi kiállítás és remekbe készült katalógusa pedig a róla alkotott képet még jobban elmélyíti és kiszélesíti.

Jupatov 1911. október 18-án született Rigában. Művészeti tanulmányait a rigai Művészeti Akadémián végezte. Exlibrissel 1929. óta foglalkozik a kiállítás 150 lapját mutatta be. Jupatov ex libris művészetét szűfolt kompozíció, aprólékos rajz és erős dekoratív hajlam jellemzik. Sok az ún. "narratív" exlibris és szívesen rajzol interieur-öket. Realista eszközökkel, a környezet hű visszaadásával igyekezik a lapok tulajdonosának egyéniségét megragadni és kifejezni. Robert Stalgevicz részére készített exlibris e olyan, mint egy Puskin-illusztáció. Mark Rasumny és A.I. Td-sztev részére készített exlibrisei maradéktalanul adják ex libris művészetének lényegét s így legjobb lapjainak tekintendők. A katalógus illusztációs anyaga azonban a művész lett származása ellenére is vérbeáztatott orosz művészetet reprezentál.

A katalógus művészeti kiképzésében Otto Mednis is közreműködött. A rendezés kiadás mellett közrebocsájtott 33 számozott példány szignált lepeket tartalmaz, s így kedves emléke minden ex libris gyűjtőnek.

HANRATH, JOH. J. : HET DETERMINEREN - EEN DER CHARMES VAN HET EX-LIBRIS-SPEL. GEDEMONETREKERDAANDE HAND VAN HET OEUVERE VAN ÁRPÁD NAGY. Klny. H. és é.n. 8°, 25-42. 1.

A kis különlenyomat, amely hosszú címe ellenére lényegében egy Nagy Árpád monográfia, helyettünk, magyarok helyett törleszt le egy régi adósságot. Életrajzi részében is bővebb bármelyik magyar megemlékezésnél, s több olyan életrajzi momentumra utal, amelyet eddig nem ismertünk, s amely művészetében is sok mindent megmagyaráz. Megkapjuk NAGY ÁRPÁD kigrafikai munkásságának teljes listáját, sőt egy statisztikai kimutatás és pár grafikon évekre bontva a grafikai munkásság műfaji megoszlását is közli. A kis füzetben NAGY ÁRPÁD művészjegyeinek teljes sorozatát is megtalálhatjuk. A stíluselzártsággal, valamint a fejlődési korszakok elhatárolásával nem mindig értünk ugyan egyet, de lényegében, ezek ellenére, hiú képet rajzol NAGY ÁRPÁD ex libris művészetéről, s e sajátos művészt jól illeszti bele a XX. századi európai ex libris történetbe. Az illusztációk jól támasztják alá a füzet mondanivalóját s kitűnő nyomdai technikával készültek. Hála egy kiváló holland gyűjtőnek és szakírónak - ismét gazdagabb lett a magyar ex libris irodalom!

GALAMBOS FERENC

A Ki grafika Barátok Körs Értcsítője. Felelős szerkesztő: Galambos Ferenc. - Kiadásért felel: Réthy István K B K. titkár. - Készült a Múzeumok Rotafűzőjében. / 500 példány, 2 iv/. Felelős vezető: Dr. Dajbukát Gergely.

résumé

F. Galambos écrit des rapports polno-hongrois en terrain des beaux arts /p.346/. Beaucoup des liens culturels unissent ces deux peuples. Les premiers livres hongrois sont étés imprimés à Cracovie, dont l'université était fréquenté par un grand nombre des étudiants hongrois. L'article fait un énumération des notes exlibrisologiques polno-hongrois. Des articles sur l'histoire de l'ex libris polonais, des expositions ainsi que des exlibris gravés pour des collectionneurs hongrois par des artistes polonais et ceux par des hongrois pour des polonais marquent l'intérêt commun. Au p. 350. lisons un article de P. Galambos sur Pablo Picasso, à l'occasion des expositions organisées à Paris. E. Szentesi écrit du groupe du K.B.K. à Pécs. Il y a 5 ans, que quelques amateurs et artistes zélés l'ont formé dans cette ville attirante de la Hongrie du sud. Des conférences et des expositions d'ex libris /Pécs, Kaposvár/ démontrent l'activité de ses membres. L'article commémoratif, écrit par A. Semsey /p.358/donne des aspects sur l'artiste xylographe Mihály PATAY, mort en 1956. Il est né en 1910, à Szolnok. Fils d'une famille paysanne, son talent l'a conduit à Budapest, où il a fini ses études artistiques à l'Académie des Beaux Arts, comme élève du prof. M.L. Varga, maître de tant d'artistes excellents. Comme boursier, Patay continua ses études à Florence, chez F. Carena. Ses gravures sur bois d'une conception individuelle témoignent son amour vers son peuple et son pays. Ses ex libris, selon la liste publiée au p. 360, ne sont pas nombreux, mais ses valeurs artistiques y démontrent aussi. F. Galambos /-bos/ fait connaître l'artiste graphique Mme DISKAY /p.361/. Elle est née en 1924, à Kiskundorozsma et finit ses études à l'Académie des Beaux Arts à Budapest. Actuellement elle travaille comme pédagogue mais ne cesse pas de produire des graphiques remarquables. Mme Diskay exposa ses ex libris, bois et lino, l'année passée à la Bibliothèque Nationale à Budapest. Le nombre de ses ex libris augmente toujours. C'est ainsi P. Galambos /-G.P./ l'auteur de l'article sur l'art d'ex libris de Mme Stefania DRETTLER-FLIN, artiste polonaise. Elle est née en 1909, à Cracovie et étudia dans sa ville natale et à Paris. Mme Dretler-Flin travaille selon les nobles traditions de la graphique polonaise. Son oeuvre d'ex libris compte environ 50 pièces. B. Stettner, artiste graphique donne un tableau des expositions graphiques hongrois de l'année 1967, organisées en Hongrie et à l'étranger /p.371/. On trouve aussi des nouvelles de la vie graphique hongroise et étrangère. Les publications recensées /p.372/ sont les suivantes: Exlibris Kunst und Gebrauchsgraphik. Annuaire de la Société Allemande de l'Exlibris, Frankfurt a/M, 1965. Des essais riches en idées et des illustrations bien choisis sont ses valeurs. Le mérite de la rédaction réussie appartient aux deux Ott, père et fils. Deux collecteurs de Luolin /Pologne/: S. Wojciechowski et S. Oczkowski ont organisé une exposition des ex libris de Lublin, dont ils ont édité le catalogue illustré, document non seulement des traditions locaux, mais aussi de l'histoire de l'ex libris polonais. Un catalogue édité à Tambov, 1964, présente l'oeuvre de l'artiste lettonien Jupatow, né en 1911, à Riga. Joh. J. Hanrath fait connaître dans son étude /apparue aussi séparée/ notre grand artiste d'ex libris Árpád NAGY.